

**Iosephi Vicecomitis Ambrosiani Collegii Doctoris
Observationes Ecclesiasticæ In quo [!] de Antiquis
Baptismi Ritibus, ac Cæremonijs agitur**

Visconti, Giuseppe

Parisii, 1618

Cap. 18. Quare baptizandi pedes abluerent, ablutionis ministrum fuisse
Episcopu[m], atque in fonte præ Ecclesiarum foribus constituto lauari
solitos: vbi obiter de Christianorum, & Iudæorum, ac ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64585](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64585)

Quare baptizandi pedes abluerent; abluendum fuisse Episcopum; atque in sinu ecclesiarum foribus constituto lauari soliti; abuter de Christianorum, & Iudeorum, antiquum more ante Ecclesiarum vestibula instruendi.

CAP. XVIII.

Quibus autem rationibus abluendi consuetudo inuenta sit, suppedabitur. Quis docendi fidelem populum ex locis habrosij, & Augustini. nimirum aut in ea in qua venenum serpens Adamo effudit, postea homines supplantare non possent; piscopis, & sacerdotibus ad sui despiciendum proderat, ministeria in baptismo non detantibus, quæ in suscipiendis hospitibus bant; aut Competentium corpora multitudine sordibus inquinata, sine ostentatione poterant. Sed hæ causæ sunt abluendigraviissimæ; possunt etiam præterea non esse leuiore, vt scilicet eius ablutionis, in baptismo anima interius cluitur, velut positio antecederet; aut, quemadmodum Gentiles, & Iudæi pedes hospitibus lauabant, honoris, atque officij causa, teste Genes. 18. 19. Luc. 7. Plaut. in Pers. & aliis plautibus

Triplicis ratio, quare baptizandi pedes abluerent,

Alia rationes abluendi pedes baptizandis. Hospitibus pedes lauabantur.

pedum ablutio honorem, & reuerentiam
 erga baptismi sacramentum accedentibus cō-
 siliaret. Inter cetera vero, quæ hunc ritum ma-
 xime conueniant, illud non postremum lo-
 cum obtinet, quod ipse Pontifex, aut cum eo
 presbyteri digniores tantæ dispicientiæ munus
 gerant. scribit enim S. Ambrosius lib. 3, de
 sacram. cap. 1. succinctus est summus sacerdos: li-
 ter cum presbyteri fecerint, tamen exordium mini-
 strum summus est sacerdos: succinctus, inquam, sum-
 mus sacerdos pedes tibi lauit. quo loco videmus,
 Episcopum, veste succinctum, eam cæremon-
 iam peregerisse. quod etiam a Beroldo tradi-
 tum apparet in cæremon. Ambros. cuius ma-
 xime scriptus codex ad nos longa annorum serie
 pervenit: dum eandem cæremoniam refe-
 rent, inquit: tunc Archiepiscopus lauat pedes pue-
 ri tribus pedibus, & extergit eos cum manutergio.
 De paulo post in eandem sententiam scribit,
 Custodes, qui Archiepiscopo pedes lauanti in-
 terueniant, ab eodem Archiepiscopo magni-
 tudine, & splendide conuiuio exceptos esse, his
 verbis: secundum præterea, quia illi duo custodes, qui
 præterunt aquam, & manutergium Episcopo ad
 pedes ad lauandum pedes puriorum, & ad extergen-
 dum præterunt, & tres custodes maiores, qui dederunt
 præterunt Cardinalibus in fontibus, & ostiarius hebdo-
 narius, qui a processione portauit crucem auream,
 & ceteri: omnes isti honorifice debent præterere
 Archiep. Ac ne quis putet, aqua baptismali
 aut alia quapiam, ex singulorū domibus cōsul-
 tis adnecta in pedū ablutioe vsos fuisse, lecto
 communitum velim, primæuo Ecclesiæ ret.

Pedes bap-
 tizantis ab-
 luebat E-
 piscopus.

Custodes,
 qui ablu-
 tioni pe-
 dum inter-
 uerant, ab
 Episcopo
 conuiuio
 excipie-
 bantur.

Canoni-
 Ordinarij
 Cardinales

Quoniam
 aqua pedi-
 bus ablu-
 dis interui-

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

tempore fontes in Ecclesie foribus con-

ros, in quibus singuli Ecclesiam ingre-

nt, & faciem abluant. Quod testatur

illud Templum a Paulino Tyriorum

copo extructum, cuius Eusebius mem-

or. histor. cap. 4. in hæc verba: deinceps

ex aduersa fronte Templi profuent aqua riu-

ales positi, quibus omnes, qui in sacros Tem-

plum introeunt, sordes corporum abluant

in sacrosancta baptismi lauacra representantur.

locus, in quo singuli introeuntium primum, ut

uent, morantur, sicut cuique ornatum, & splen-

dorem affert, sic illis, qui primis fidei principis

inueniunt, mansio percommoda est ad ac-

quiscentiam. forte etiam ad hanc consuetudinem pertinet

fontis ille in atrio Basilicæ Vaticanæ Romæ

situs, de quo Paulinus Nolanus Epist. 11. ad

Thimotheum sic scribit:

sancta nitens famulis interluit atria lymphis

Cantharus, intrantibusq; manus lauat, ammen

certè S. Io. Chrysostr. hom. 52. in cap. 15. Ma-

gnificum populum è corruptis moribus ad emen-

tatiorem vitam traducerè conaretur, huius-

modi lauendi morem ei obiecit; non quia Christi-

anæ professioni haud congruere arbitraretur, sed

quod paulo maius studium in abluenda interiorum

partium esse collocandum, fideles intelligerent. Ita

dicimus verba: in nonnullis tam Ecclesiarum huius-

modi rem corroboratum videmus, ut diligenter manus ab-

luant, quomodo manibus loti, candidis induantur

mentis, in Ecclesiam ingrediantur: quomodo

animam, atq; mentem suam puram, atq; defec-

tam offerant Deo, nullam prorsus habent curam, hanc

Fontes pra
foribus Ec-
clesiæ Chri-
stianorum
ad manus
& faciem
lauandam.

quia aqua lavare os, aut manus prohibeam, sed quia
 aqua solum lavare os velim, verum etiam, ut a-
 quae est, omni virtutis numero, & adhuc Romae
 veteris consuetudinis vestigium apparet in o-
 ratorio S. Pauli ad tres fontes, quod a tribus fo-
 ntibus ibi aedificatis appellationem obtinuit:
 quemadmodum Onuphrius Panvinius docet
 de princip. urb. Com. Basilic. Atq; haec consue-
 tudo a praefecis Iudaeis profecta est, apud quos
 non solum sacerdotes, sed & caeteros omnes ma-
 nibus lotis Deo precēs effudisse, cū illud Exod.
 30. ostendit: facies & labrum aeneum cum basi sua
 ad lavandum, pone sq; illud inter tabernaculum testi-
 monij, & altare, & missa aqua lavabunt in ea Aa-
 na, & filij eius manus suas, & pedes, quando ingres-
 suri sunt in tabernaculum testimonij, & quando ac-
 cessuri sunt ad altare; tum Aristaeas docet, de sep-
 tuaginta duobus interpretibus haec scribens:
 ne consulato, ad diversa loca divertunt: atque (ut
 mos est Iudaeis omnibus) manibus prius in mari lotis,
 Deo precēs effundunt. & paulo post: interrogavi equi-
 dem & illud quoq; cuius gratia, cum vota facerent,
 manus prius lavarent. quae tunc talia demonstrarunt,
 illud testimonium esse, ne quid perperam agant, sed
 pie, sancteque perficiant: quandoquidem universa o-
 pera manibus exerceantur, recte singula ad iustitiam,
 & veritatem referentes. Immo & ipsos Gentiles
 illud in usu habuisse, plura ex suis Authoribus
 testimonia afferri possunt, Cicerone 2. de le-
 gib. & Plutarcho in quaest. centur. sed illud pre-
 clarum, & gravissimum est, quod apud S. Iusti-
 num legitur in Dialogo, cui titulus est Trypho:
 puros (inquit) lavationem hanc cum audissent demo-

Oratorium
 S. Pauli ad
 tres fontes
 cur ita vo-
 catur.
 Fontes pra-
 foribus Ec-
 clesiarum
 apud Chri-
 stianos vn-
 de profe-
 cti.
 Orabant
 Hebraei
 manibus
 lotis.
 Gétilis in-
 gressuri in
 Templum,
 vel sacrifi-
 caturi la-
 vabantur.

nes per prophetam promulgatam, ut & ingredi
delubra eorum, & accessuri ad illos, atque in
bus, & adipis nidoribus offerendis operantibus
aqua aspergine lustarent, effecerunt. quibus
que corpore lauantur prodeuntes, priusquam
pla, ubi illi collocati sunt, veniant, in sanctis
ra sua curant. S. etiam Ioannes Chrysolomus
Homil. 2. in cap. 2. Matth. de Magia loquitur
ait: hi ergo per singulos annos post messis tra
viam, ascendebant in montem aliquem, in quo
qui vocatur lingua eorum Mons Victorialis, in
in se quandam speluncam in saxo fontibus, et
Eis arboribus amantissimis: in quem ascendentes
lauantes se, offeriebant, & orabant in silva
tribus diebus.

Sed is Christianorum mo
pridem ab Ecclesia antiquatus est: atque
locum successit aqua, sacerdotis precibus
secreta, qua ad levioris piaculi medicinam
deuntes Ecclesiam, adsparguntur. Igitur
fonte, qui in Ecclesiae limine constitutus
omnes caelesti baptismate donandi pedes
leuiter abluant. Pro qua re cum munda
gumenta facile adduci possint, sufficiat, quod
ab Eusebio dictum est loco citato, somnium
lum baptismi lauacrum expressisse: quibus
tismi praesidium quoddam existeret: de quo
eum catechumenorum sedem in atrio
constitutam, deinde quia nullam aliam aquam
lanandis baptizandorum pedibus quis exco
tare potest, cum nec catechumeni in
Ecclesiam ingrederentur: nec, Episcopi
ab ea abluisse, probabile sit. Verum hoc in
telligi debet, ut solum ea tempora in

Fontium pre
foribus Ec
clesiarum
mos apud
Christia
nos anti
quatus.
Aqua pia
cularis in
Ecclesie
foribus o
rigo.
Baptizan
dorū pedes
abluantur
in fonte pra
Ecclesie
foribus
constituto.

quibus adultorum baptismus in Ecclesia frequens fuit nam postmodū eo oblitterato, cum, pueros quotidie baptizari, necesse esset: iamq; fontes ad lauandum in foribus Ecclesie desijissent: mos obtinuit, in vase nitido aquam lauandis pedibus in Ecclesiam deferendi. quod Beroldi verba, ^a debent esse preparati vnus cum vase aqua, alter cum manutergio. Et tunc Archiepiscopus lauit pedes, & infra, debent habere preparatum vas magnum, plenum aqua calida, in quo debent se lauare, aperte significant.

Vas lauandis pedibus baptizandorum in Ecclesiam delatum.
* Carremo.
Ambros.

Aquam lauandis pedibus prius frigidam, tum calidam adhibitam fuisse: eam nullis sacerdotum precibus consecratam: ac ipsum lauandi morem alicubi solitum, alibi, in alium diem mutatum.

CAP. XIX.

ET sicut eandē aquam prius frigidam fuisse, euidenti coniectura colligimus: quoniam in fonte, qui ante Ecclesiam erat, abluere solebant: sic postmodum calidam adhiberi ceptam esse, ex illo Beroldi, *plenum aqua calida*, licet intelligere. Neque tamen idcirco putandum est, aquam illam vllis sacerdotum precibus consecratam fuisse: nam si hoc esset, alicubi consecrationis mentio extaret: nec aliter discrimen inter ipsam, & baptismalem dignosci posset. Sic diu inter Romanam Ecclesiam, & Mediolanensem de bonitate huius consuetudinis certatum est: & habuit notam, qui se imitatores, & socios palam profiterentur. Verum postea, cum suspicio esset, ne

Aqua baptizandorum pedibus abluendis erat frigida.
Aqua calida abluendis pedibus quando adhiberi ceperit.
Aqua pedibus baptizandorum abluendis consecrata non erat.

